

Πέτρου Αικατερίνη
Αρχαιολόγος

Προϊστορική Εγκατάσταση στη Μερέντα

Το 1999 η Αρχαιολογική Υπηρεσία ξεκίνησε την ανασκαφική έρευνα στη θέση Μερέντα Μαροκοπούλου, στα πλαίσια κατασκευής του Ολυμπιακού Ιππικού Κέντρου και Ιπποδρόμου Αθηνών, ο οποίος συγκεκριμένα βρίσκεται στα νοτιοανατολικά του Μαροκοπούλου και βορείως του όρους Μερέντα σε ένα χώρο 2.580 στρεμμάτων. Οι εργασίες που διήρκεσαν 5 χρόνια έφεραν στο φως σημαντικές αρχαιότητες των ιστορικών χρόνων, όπως δημόσια κτίρια, αγροτικά ιερά, ναούς, αγροικίες, νεκροταφεία και ένα οργανωμένο οδικό δίκτυο, που έρχονται να συμπληρώσουν το μωσαϊκό της ιστορίας του αρχαίου δήμου Μυρρινούντος, ο οποίος τοποθετείται στη θέση αυτή. Σημαντικότερα βέβαια είναι και τα ευρήματα των προϊστορικών χρόνων, τα οποία αν και όχι εντυπωσιακά, τουλάχιστον για τον επισκέπτη, ωστόσο επιβεβαιώνουν την παρουσία ανθρώπινης δραστηριότητας στην περιοχή ήδη από το 6000 π.Χ. Στα πλαίσια αυτά λοιπόν αποκαλύφθηκε στην κορυφή λόφου στο βόρειο άκρο της αρένας του Ιπποδρόμου μία προϊστορική εγκατάσταση, η οποία καταλαμβάνει χρονικά όλες τις περιόδους της εποχής του Χαλκού¹ (εικ. 1).

Συγκεκριμένα: στη νότια πλαγιά του λόφου αυτού εντοπίστηκε κτίριο της ΠΕΙ περιόδου (3.000-2.500 π.Χ.). Πρόκειται για ένα μικρό ημιυπόγειο κτίσμα ελλειψοειδούς κάτοψης με είσοδο στα ΒΑ, κατασκευασμένο από αργούς λίθους και με δάπεδο από πατημένη γη (εικ. 2). Οι μέγιστες διαστάσεις του είναι 3,80 X 3,38 μ. και το σωζόμενο ύψος 0,55μ. Οι τοίχοι του, κρίνοντας από τις ριγμένες πέτρες πέριξ και εντός του κτιρίου, έφθαναν μέχρι κάποιο ύψος, ενώ η στέγη του πιθανότατα ήταν κατασκευασμένη από φθαρτά υλικά που δεν διατηρήθηκαν. Εσωτερικά διακρίνεται σε δύο μικρότερους χώρους, ενώ στα νοτιοδυτικά της εξωτερικής του πλευράς υπάρχει μικρός ευθύγραμμος τοίχος μήκους 1,43 μ. αγνώστου χρήσεως (εικ. 3). Στο χώρο του μικρού αυτού κτίσματος βρέθηκε πληθώρα κεραμικής τυπικής των αρχών της Πρώιμης εποχής του Χαλκού. Συγκεκριμένα συγκολ-

1. Πέτρου Αικατερίνη, «Κτίριο της ΤΝΑ-ΠΕΙ περιόδου», σελ. 25, «Μυκηναϊκό Ιερό», σελ. 27, «Μυκηναϊκός Τάφος», σελ. 28, *Αρχαιολογικές Έρευνες στη Μερέντα Μαροκοπούλου*, έκδοση Ο.Δ.Ι.Ε.

λήθηκαν ένα τμήμα φιάλης σιλβωτής με ερυθρό χρώμα (εικ. 4), μία άβαφη ανοικτή φιάλη με δύο κάθετες λαβές (εικ. 5) και ένα τμήμα κωνικής φιάλης (εικ. 6). Επίσης βρέθηκε κεραμική με μηνοειδή ημικυκλικά εξάρματα στο χείλος των αγγείων (εικ. 7), σιλβωτή κεραμική, άβαφη από σκούρο καλοψημένο πηλό, με οπές ανάρτησης, καθώς επίσης και κάθετες λαβές, τυπικές της περιόδου αυτής (εικ. 8). Ωραίο εύρημα αποτελεί ένα τμήμα αγγείου, που έχει το σχήμα ελλειψοειδούς τηγανιού με κάθετα ανισοϋπή τοιχώματα και οπές πάνω σε αυτά² (εικ. 9). Εκτός της κεραμικής εντοπίστηκαν πολλά εργαλεία, όπως τριβεία για το άλεσμα των καρπών (εικ. 10) και λεπίδες οψιανού (εικ. 11). Ωστόσο σπανιότατο εύρημα αποτελεί πλακοειδής λιθάργυρος, οξειδίο δηλαδή του μολύβδου, που προκύπτει από τη διαδικασία διαχωρισμού του αργύρου από το μολύβδο, καθώς αποδεικνύει μεταλλευτική δραστηριότητα στο χώρο ήδη από την εποχή αυτή (εικ. 12). Επίσης το σχήμα του είναι πολύ σπάνιο, αφού σε εμάς είναι γνωστοί οι λιθάργυροι της Προτοελλαδικής ΙΙ περιόδου από τα Λαμπρικά που έχουν σχήμα κυπέλλου³. Η παρουσία επομένως των συγκεκριμένων χρηστικών αντικειμένων στο εσωτερικό του κτιρίου αυτού, σε συνδυασμό με το μικρό του μέγεθος, συνηγορούν στο γεγονός ότι ίσως πρόκειται για κάποιο εργαστήριο. Αξίζει να σημειωθεί ότι 200 μ. περίπου στα δυτικά του σημείου αυτού και εντός των ορίων του Ιπποδρόμου, αποκαλύφθηκε σημαντικότητας Προτοελλαδικός οικισμός αποτελούμενος από υπόγειους θαλάμους και υπέργειες κατασκευές⁴. Ίσως λοιπόν το ταπεινό αυτό εργαστήριο να υπηρετούσε τις ανάγκες του συγκεκριμένου οικισμού. Το περίεργο είναι ότι ενώ την εποχή αυτή έχουμε πυκνοκατοικημένους οικισμούς με κανονικό ρυμοτομικό σύστημα⁵, το ημιυπόγειο κτίσμα αποτελεί μεμονωμένη κατασκευή, η οποία δεν εντάσσεται σε οικισμό.

Διάσπαρτα στον περιβάλλοντα χώρο του μικρού κτιρίου και δυστυχώς χωρίς την παρουσία οικοδομικών λειψάνων, βρέθηκαν θραύσματα αγγείων που χρονολογούνται στη Μέση Εποχή του Χαλκού και συγκεκριμένα στη ΜΕΙΙ περίοδο (1850-1650 π.Χ.). Πρόκειται για αυλακωτό πόδι κυπέλλου, που ανήκει στη λεγόμενη κατηγορία της γκρίζας μινυακής κεραμικής, για λαβές πεπλατυσμένες οριζόντιες με κάθετη κυκλική οπή (εικ. 13), για αμαυρόχρωμη και για κεραμική με σκούρα διακόσμηση πάνω σε ανοικτό βάθος.

Στη συνέχεια στην ανατολική κλίτη του λόφου ήρθε στο φως θαλαμοειδής μυκη-

2. Υπάρχει η άποψη ότι πρόκειται για κρουστό μουσικό όργανο.

3. Ό. Κακαβογιάννη, Φ. Νέζεση, Π. Μιχαηλίδη, Κ. Ντούνη, «Έρευνα τμήματος πρωτοελλαδικού οικισμού στα Λαμπρικά Κορωπίου», *Πρακτικά ΙΑ' Επιστημονικής Συνάντησης ΝΑ. Αττικής, Σπάτα 11-14 Νοεμβρίου 2004*, σελ. 186.

4. Ό. Κακαβογιάννη, Μ. Ανετάκης, Ι. Γεωργίου, Κλ. Δημητρίου, Χρ. Κουτσοθανάσης, Ι. Ντοβίνου, «Πρωτοελλαδική εγκατάσταση», *Αρχαιολογικές Έρευνες στη Μερέντα Μαργκοπούλου*, έκδοση Ο.Δ.Ι.Ε., σελ. 22-23.

ναϊκός τάφος λαξευμένος στη μαλακή κιμηλιά. Την εποχή αυτή οι άνθρωποι λάξευαν τους τάφους τους οριζόντια μέσα στις πλαγιές των λόφων εκμεταλλευόμενοι την κλίση του εδάφους, ώστε να ελαχιστοποιείται ο χρόνος διάνοιξής τους. Ο τάφος λοιπόν διεύθυνσης Α-Δ αποτελείται από έναν διάδρομο, το λεγόμενο «δρόμο», μήκους 4,36 μ., ο οποίος οδηγεί μέσω χαμηλού ανοίγματος ύψους 0,95μ. και πλάτους 0,65 μ. κλεισμένου με ξερολιθιά (εικ. 14) σε έναν πεταλόσχημο θάλαμο διαστάσεων 2,74 X 2,21 μ. (εικ. 15). Δυστυχώς η οροφή του είχε καταπέσει και γι' αυτό αναγκαστήκαμε να τον ανοίξουμε από πάνω. Εντός του θαλάμου και μπροστά από την είσοδο προς αυτόν βρέθηκαν τρεις σκελετοί στη θέση τους. Οι νεκροί ήταν τοποθετημένοι στο πλάι με συνεσταλμένα τα μέλη τους και γύρω τους υπήρχαν οι προσφορές των αγγείων. Στη βόρεια και ανατολική πλευρά του θαλάμου βρέθηκαν δύο ανακομιδές οστών, συσσωρεύσεις δηλαδή ατάκτως ερριμμένων οστών. Για να εξηγηθεί ο όρος «ανακομιδές» αναφέρεται ότι οι τάφοι αυτού του τύπου επειδή ήταν δύσκολοι στην κατασκευή τους χρησιμοποιούνταν για περισσότερες από μία φορές. Επιπροσθέτως την εποχή αυτή το νεκρό σώμα μετά τον ενταφιασμό και την απόδοση τιμών και προσφορών σε αυτό δεν είχε καμιά αξία. Έτσι όταν υπήρχε ανάγκη για νέο ενταφιασμό άνοιγαν την ξερολιθιά της εισόδου, παραμέριζαν χωρίς επιμέλεια τα οστά της προηγούμενης ταφής στις πλευρές του τάφου, στο κέντρο τοποθετούσαν τη νέα ταφή και ξαναέκλειναν την είσοδο πάλι με ξερολιθιά⁶. Ο συγκεκριμένος τάφος, με βάση τον αριθμό των κρανίων, καθ' όλη τη διάρκεια χρήσης του φιλοξένησε 17 ταφές.

Τα αγγεία που βρέθηκαν στο θάλαμο ήταν σχετικά φτωχά. Πρόκειται για δύο κύλικες, έναν δίστο σκύφο (εικ. 16), έναν ψευδόστομο αμφορέα και τρεις σταμνίσκους (εικ. 17), τα οποία προσομοιάζουν τεχνοτροπικά με την κεραμική που έχει βρεθεί στα άλλα γειτονικά μυκηναϊκά νεκροταφεία που εντοπίστηκαν στην Περατή⁷, το Λιγόρι⁸, την Κοπρέζα⁹, το Λαπούτσι Χαμολιάς¹⁰, προσφάτως στη Μερέντα¹¹, καθώς επίσης και στα νεκροταφεία της Βάρκι-

5. Ο. Κακαβογιάννη, «Η Πρώιμη Εποχή του Χαλκού», στο *Μεσογαία* (επιμ. Χρ. Ντούμας), Αθήνα 2001, σελ. 35-42.

6. Σπ. Ιακωβίδη, *Περατή, Το νεκροταφείον*, Β' Τόμος, Αθήνα 1970, σελ. 4-11.

7. Σπ. Ιακωβίδη, *ό.π.*, σελ. 153-205, 224.

8. Β. Στάης, «Προϊστορικοί συνοικισμοί εν Αττική και Αιγίνη, Λιγόρι», *ΑΕ* 1895, σελ. 202-210.

9. Β. Στάης, «Προϊστορικοί συνοικισμοί εν Αττική και Αιγίνη, Σφηττός πλησίον Μαρκοπούλου», *ΑΕ* 1895, σελ. 210-222.

10. Ε. Θεοχαράκη, Ε. Αλλαμανή, «Ανασκαφή μυκηναϊκών τάφων εις Λαπούτσι Βραυρώνος», *ΑΔ* 21 (1966), Χρονικά, σελ. 98-99.

11. 200 μ. περίπου ανατολικά του τάφου αυτού, και εντός του χώρου του Ιπποδρόμου, ανασκάφηκε οργανωμένο νεκροταφείο της Μυκηναϊκής Εποχής, και συγκεκριμένα της ΥΕΙΙΑ-ΥΕΙΙΒ/Γ1 περιόδου, αποτελούμενο από τέσσερις θαλαμοειδείς τάφους λαξευμένους στην κιμηλιά (Ε. Σαλαβούρα, «Μυκηναϊκό Νεκροταφείο», *Αρχαιολογικές Έρευνες στη Μερέντα Μαρκοπούλου*, έκδοση Ο.Δ.Ι.Ε., σελ. 29).

ζας/Βάρης¹² και των Γλυκών Νερών¹³. Επιπλέον βρέθηκαν κομβία από στεατίτη (εικ. 18) και ένας χάλκινος σφικωτήρας μαλλιών¹⁴ (εικ. 19). Τα αγγεία χρονολογούνται από την ΥΕΙΒ έως την ΥΕΙΠΓ1 περίοδο, δηλαδή από το 1450 έως το 1150 π.Χ. Αυτό σημαίνει ότι ο τάφος βρισκόταν σε διαρκή χρήση για 300 χρόνια περίπου. Το γεγονός ότι ήταν μόνος του στην περιοχή οφείλεται ίσως στην σκληρότητα του εδάφους, κρίνοντας από μία απόπειρα διάνοιξης δρόμου έτερου τάφου μήκους 8,20 μ. δίπλα στον πρώτο, ο οποίος τελικά έμεινε ημιτελής.

Στην κορυφή του λόφου υπήρχε πλάτωμα, πάνω στο οποίο εντοπίστηκαν σπαράγματα τοίχων χρονολογούμενων στη Μυκηναϊκή εποχή (εικ. 26, 27). Η κακή κατάσταση διατήρησής τους οφειλόταν στις ρηχές επιχώσεις, και στο γεγονός ότι κάτω από την επίχωση αυτή υπήρχε βράχος, όπου είχαν θεμελιωθεί οι τοίχοι. Μπορέσαμε να διακρίνουμε δύο δωμάτια, τα οποία απείχαν μεταξύ τους 12,50 μ. Από το πρώτο δωμάτιο σώζονται δύο κάθετοι μεταξύ τους τοίχοι μέγιστου μήκους 2,72 και 2,59 μ. αντίστοιχα, ενώ το δεύτερο δωμάτιο ορίζεται από τρεις τοίχους μέγιστου μήκους 4,20, 1,88 και 2,26 μ. αντίστοιχα. Ο πρώτος τοίχος είναι παράλληλος προς τον δεύτερο και απέχει από αυτόν 6,29 μ., απόσταση, η οποία συμπίπτει ενδεχομένως με τη μία διάσταση του δωματίου. Στο εσωτερικό τους, αλλά και στον περιβάλλοντα χώρο, περισυνελέγη πληθώρα κεραμικής, που ανήκει χρονικά στην ΥΕΙΠΓ1 περίοδο, δηλαδή από το 1200 έως το 1150 π.Χ. Πρόκειται για κεραμική με οριζόντιες ερυθρές ταινίες και άλλα γραμμικά σχέδια, βάσεις κυλίκων και τμήματα χονδροειδών αγγείων με ανάγλυφη σχοινοειδή και πτυχωτή διακόσμηση (εικ. 22). Σχεδόν ακέραιοι βρέθηκαν δύο ψευδόστομοι αμφορείς (εικ. 23, 24). Επίσης τριβεία (εικ. 25), κομβία από στεατίτη και λεπίδες οψιανού. Τα ευρήματα όμως, για τα οποία αξίζει να γίνει ιδιαίτερη μνεία είναι τρία ειδώλια βοοειδών –το ένα μάλιστα διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση¹⁵ (εικ. 26)– τα οποία πιθανότατα πιστοποιούν και την ταυτότητα των δωματίων αυτών. Σε συνδυασμό μάλιστα με το γεγονός ότι βρίσκονται σε μικρή απόσταση από τον τάφο και γνωρίζοντας ότι κατά τους Μυκηναϊκούς χρόνους τα νεκροταφεία ήταν οργανωμένα μακριά από τους οικισμούς, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για έναν ιερό χώρο. Επιπλέον πρέπει να σημειωθεί ότι τα αρχιτεκτονικά αυτά κατάλοιπα αποτελούν σπάνια δείγματα κτιρίων της μυκηναϊκής εποχής που έχουν βρεθεί

12. Ν. Πολυχρονάκου-Σγουρίτσα, «Το μυκηναϊκό νεκροταφείο της Βάριζας/Βάρης», *ΑΔ*, Τόμος 43 (1988), Μέρος Α'- Μελέτες, σελ. 1-108.

13. Ε. Κακαβογιάννης, «Μυκηναϊκό νεκροταφείο στο λόφο Φούρτσι του δήμου Γλυκών Νερών Αττικής», *ΑΔΑ*, Τόμος XXXII-XXXIV (1999-2001), *Αρχαιολογικά Χρονικά*, σελ. 55-70.

14. Σπ. Ιακωβίδη, *ό.π.*, σελ. 301-303.

15. Σπ. Ιακωβίδη, *ό.π.*, σελ. 268-270.

στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογαίας, καθώς ως επί το πλείστον έρχονται στο φως κυρίως νεκροταφεία της περιόδου αυτής.

Κατά τη διερεύνηση των ανασκαφικών δεδομένων σε αυτόν τον λόφο της Μερέντας προκύπτει το συμπέρασμα ότι πρόκειται για μία θέση με σχετικά φτωχά ευρήματα, εξαιτίας της κακής τους διατήρησης, και ίσως όχι εντυπωσιακά για τον μη ειδικό, όμως με μεγάλη αρχαιολογική αξία, καθώς αποδεικνύουν τη συνεχή χρήση του χώρου για 2.850 χρόνια περίπου, χρόνια δύσκολα για τον προϊστορικό άνθρωπο, ο οποίος όμως ήδη από τότε είχε ξεπεράσει το σύνορο της απλής επιβίωσης και είχε φτάσει σε ένα υψηλό επίπεδο τεχνογνωσίας, αλλά και στο σημείο να ανάγει τη θρησκεία και τον θάνατο σε τέχνη.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα θερμά να ευχαριστήσω τον κύριο Ευάγγελο και την κυρία Όλγα Κακαβογιάννη για την ευγενική παραχώρηση του υλικού, καθώς και την Εταιρεία Μελετών ΝΑ. Αττικής, η οποία δίνει τη δυνατότητα σε εμάς τους νέους ανθρώπους να εκφράσουμε από αυτό εδώ το βήμα τον επιστημονικό μας λόγο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ό. Κακαβογιάννη, Φ. Νέζεση, Π. Μιχαηλίδη, Κ. Ντούνη, «Έρευνα τμήματος πρωτοελλαδικού οικισμού στα Λαμπρικά Κορωπίου», *Πρακτικά ΙΑ' Επιστημονικής Συνάντησης ΝΑ. Αττικής*, Σπάτα 11-14 Νοεμβρίου 2004, Σπάτα 2006, σελ. 181-194.
- Β' Ε.Π.Κ.Α., *Αρχαιολογικές Έρευνες στη Μερέντα Μαροκοπούλου* (επιμέλεια Όλγα Κακαβογιάννη), έκδοση Ο.Δ.Ι.Ε., Αθήνα 2003.
- Ε. Κακαβογιάννης, «Μυκηναϊκό νεκροταφείο στη θέση Φούρτσι του δήμου των Γλυκών Νερών Αττικής», *Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών*, Τόμος XXXII-XXXIV (1999-2001), *Αρχαιολογικά Χρονικά*, Αθήνα 2003, σελ. 55-70.
- Ό. Κακαβογιάννη, «Η πρόωμη εποχή του Χαλκού», *Μεσογαία*, Έκδοση Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών Ελ. Βενιζέλος, Αθήνα 2001, σελ. 35-42.
- Ν. Πολυχρονάκου-Σγουρίτσα, «Το μυκηναϊκό νεκροταφείο της Βάρης/Βάρκιζας», *Αρχαιολογικόν Δελτίον*, Τόμος 43 (1988), Μέρος Α'- Μελέτες, Αθήνα 1995, σελ. 1-108.
- Σπ. Ιακωβίδη, *Περατή, Το Νεκροταφείον*, Α', Β' και Γ' τόμος, Αθήνα 1970.
- Ε. Θεοχαράκη, Ε. Αλλαμανή, «Ανασκαφή μυκηναϊκών τάφων εις Λαπούτσι Βραυρώνος», *Αρχαιολογικόν Δελτίον* 21 (1966), σελ. 98-99.
- Β. Στάης, «Προϊστορικοί συνοικισμοί εν Αττική και Αιγίνη», *Αρχαιολογική Εφημερίς* 1895, σελ. 202-222.

SUMMARY

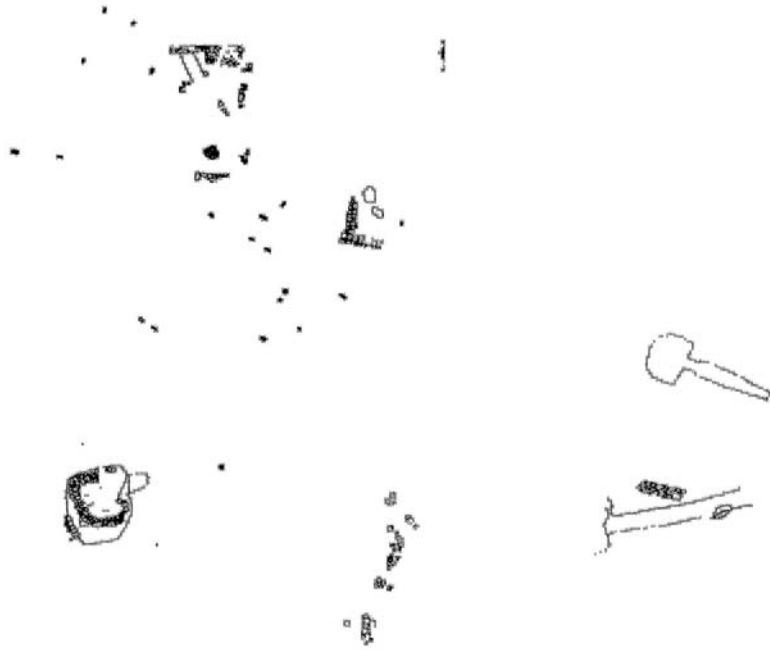
The systematic archaeological investigation, that took place during the construction of the new Race-Track and the Olympic Equestrian Centre at Merenda, near Markopoulo, brought to light a significant number of antiquities, which are part of the ancient Demos (municipality) of Myrrhinous. Settlement at Merenda began in the prehistoric period. A very important establishment was found on a hill at the north-east area of the Race-Track, where a small circular semi-underground structure of the Early Helladic period was located. Inside this building we found three vases, obsidian blades, mortars and pestles for grinding grain and a piece of litharge that is an indication of metal working, involving the separation of lead from silver. This building could be a workshop that served the neighbouring Early Helladic settlement, which mainly consisted of underground structures.

Furthermore a small quantity of pottery fragments dating from the Middle Bronze Age was found scattered around the top of the hill.

A Mycenaean chamber tomb was found on the east side of the same hill. Its dromos (corridor) leads, via a low entrance covered with stones, into a horseshoe-shaped chamber, where seventeen skulls were found. Only three skeletons were in situ. Around the bodies, grave offerings were placed. Dating of the finds (three cylices, two amphorae, two small hydrias, four conical steatite buttons and a bronze hair clasp) indicates that the tomb was in use for about 300 years.

At 16m north-east of the chamber tomb, on the top of the hill, two independent rooms dating from the Mycenaean Age were revealed. Inside them, three zoomorphic figurines were found, which points to the sacred character of the rooms.

The fact that the hill was inhabited from the Early Helladic to the Mycenaean period indicates that this area was in use for about 2850 years.

Εικ. 1. Σχέδιο της προϊστορικής εγκατάστασης στη Μερέντα.

Εικ. 2. Ελλειψοειδές κτίριο της Πρωτοελλαδικής Ι περιόδου.

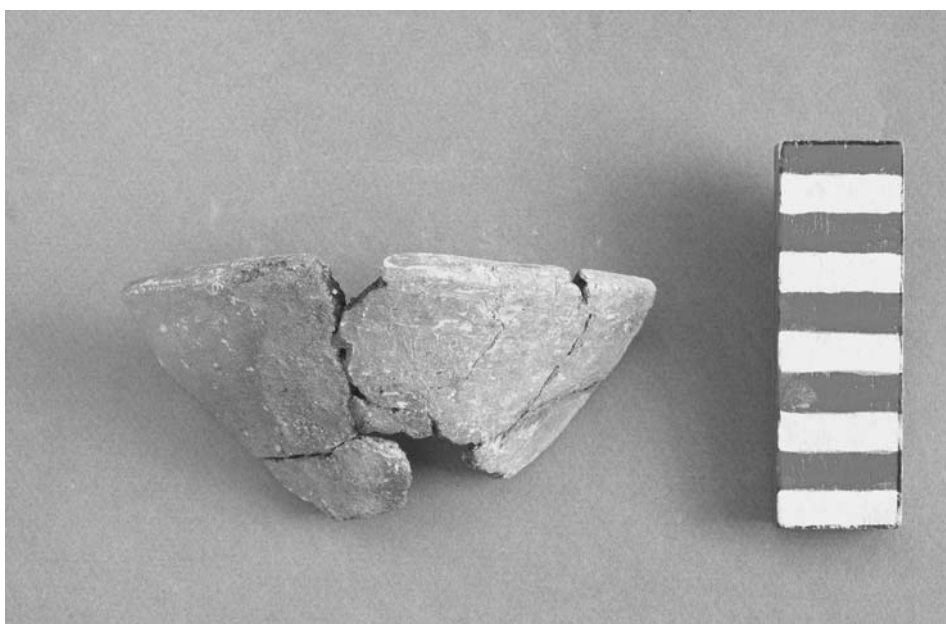
Εικ. 3. Δεύτερη φάση του ελλειψοειδούς κτιρίου της Πρωτοελλαδικής Ι περιόδου.

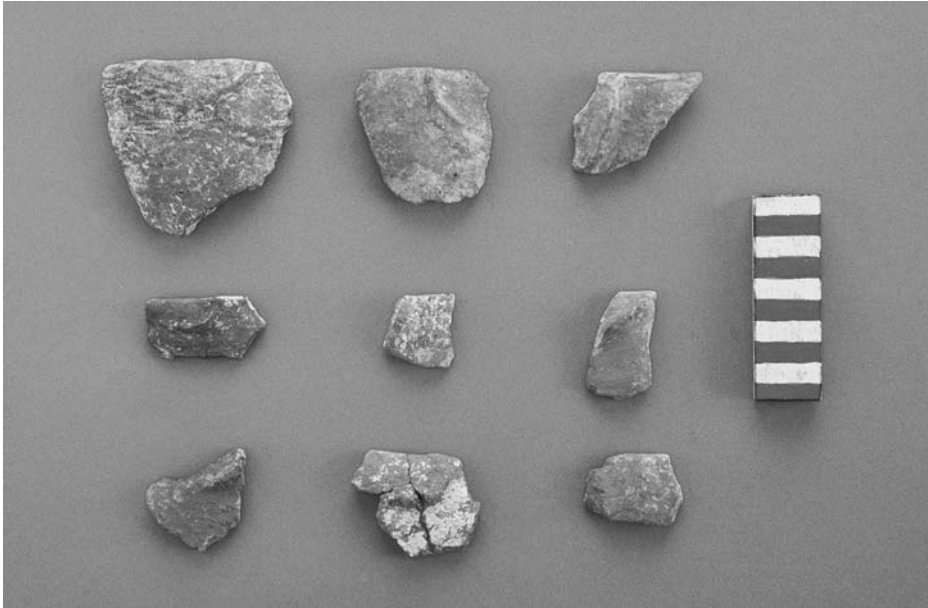
Εικ. 4. Τμήμα ερυθροσιλβωτής φιάλης.

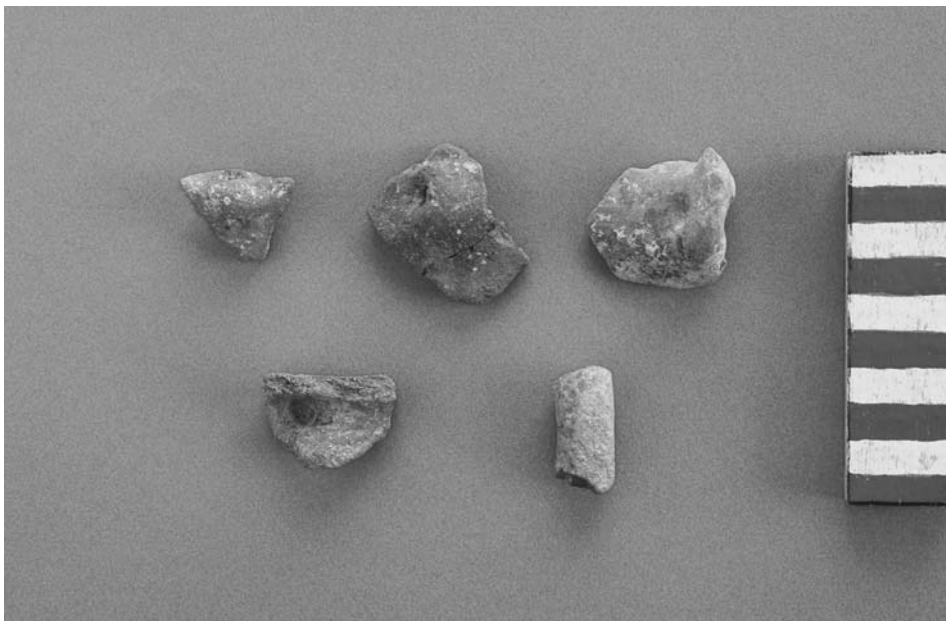
Εικ. 5. Άβαφη ανοικτή φιάλη με κάθετες λαβές.

Εικ. 6. Τμήμα κωνικής φιάλης.

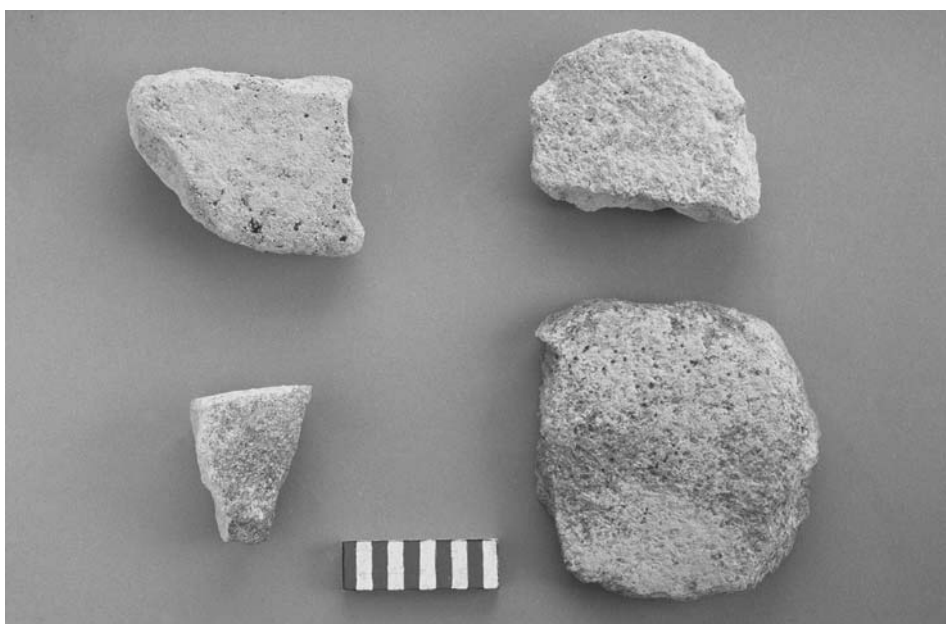
Εικ. 7. Κεραμική της Προτοελλαδικής Ι εποχής με μνησιειδή εξάρματα.

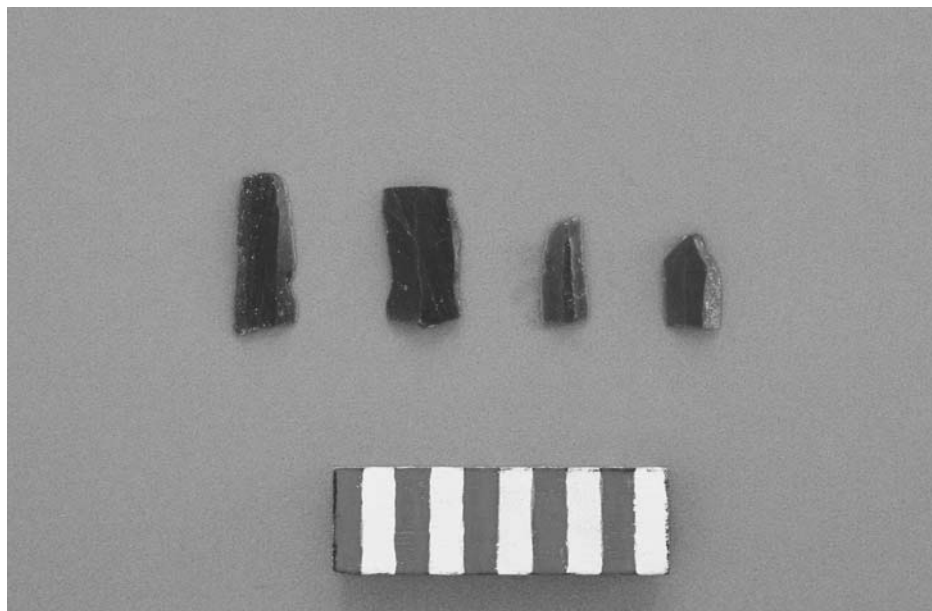
Εικ. 8. Κάθετες λαβές τυπικές της Προτοελλαδικής Ι εποχής.

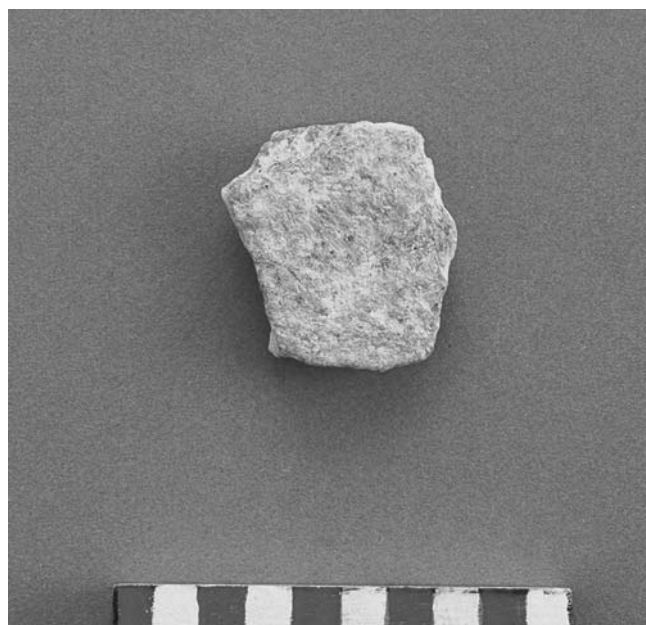
Εικ. 9. Τμήμα ελλειψοειδούς «τηγανιού».

Εικ. 10. Λίθινα τριβεία.

Εικ. 11. Λεπίδες οψιανών.

Εικ. 12. Πλακοειδής λιθάργυρος.

Εικ. 13. Αυλακωτό πόδι κυπέλλου και οριζόντια λαβή των Μεσοελλαδικών χρόνων.

Εικ. 14. Δρόμος και είσοδος με ξερολιθιά του θαλαμοειδούς μυκηναϊκού τάφου.

Εικ. 15. Ο πεταλόσχημος θάλαμος του μυκηναϊκού τάφου.

Εικ. 16. Δύο κύλικες και ένας σκύφος της Υστεροελλαδικής Β εποχής.

Εικ. 17. Ψευδόστομος αμφορέας και τρεις σταμνίσκοι της Υστεροελλαδικής ΙΙΙΓ εποχής.

Εικ. 18. Κομβία από στεατίτη.

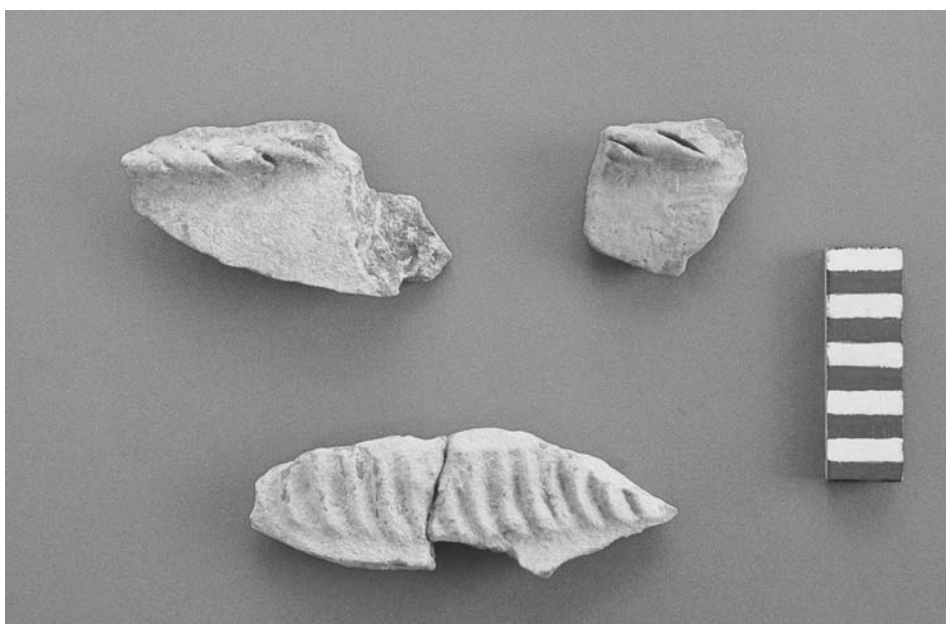
Εικ. 19. Χάλκινος σφιγκτήρας μαλλιών.

Εικ. 20. Δομάτιο 1 της μυκηναϊκής εποχής.

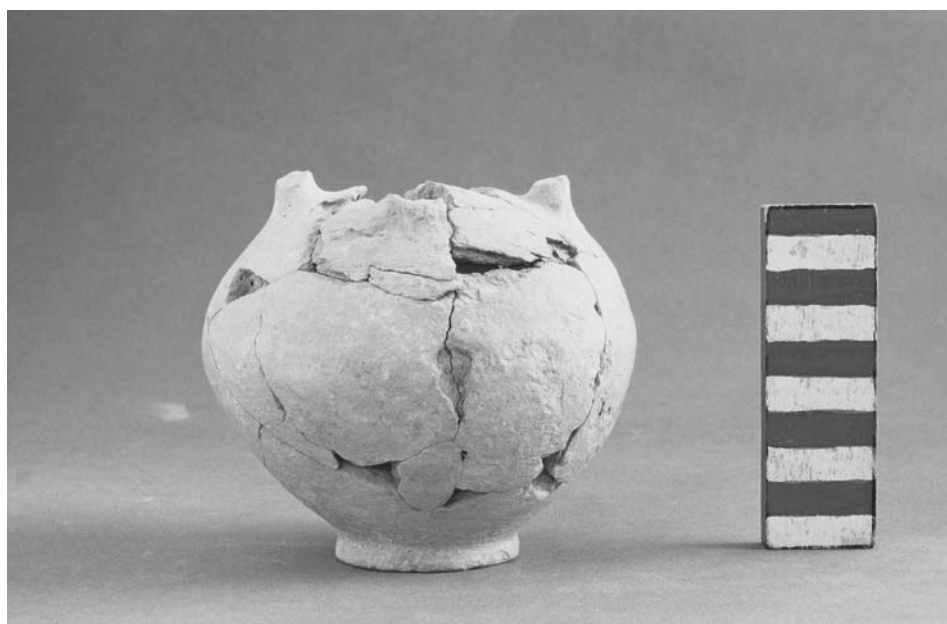
Εικ. 21. Δομάτιο 2 της μυκηναϊκής εποχής.

Εικ. 22. Κεραμική με σχοινοειδή διακόσμηση.

Εικ. 23. Ψευδόστομος αμφορέας της μυκηναϊκής εποχής.

Εικ. 24. Ψευδόστομος αμφορέας της μυκηναϊκής εποχής.

Εικ. 25. Λίθινο τριβείο.

Εικ. 26. Ειδώλιο βοοειδούς.

